

Η ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΩΝ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΩΝ ΕΙΔΗΣΕΩΝ *

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΜΠΑΚΑΚΟΥ-ΟΡΦΑΝΟΥ

In this paper we study the function of theme of the initial utterance in TV news. We maintain that the strategy of chosen lead (according to the writer's style and the importance of the news item) and of chosen theme has as a target either the involvement of the audience or its rapid orientation to the upcoming information, in order to capture its attention and to show the change of subject.

1. Εισαγωγή

Το κείμενο των ειδήσεων και ιδιαίτερα των εντύπων έχει απασχολήσει την έρευνα επί μακρόν με αξιολογικά άρθρα και μονογραφίες. Αποτελεί είδος κειμένου το οποίο μπορεί κανείς να το προσεγγίσει με διαφορετικούς στόχους, θέτοντας κάθε φορά καινούργια ερευνητικά ερωτήματα είτε από την πλευρά της κριτικής ανάλυσης του λόγου, είτε της κοινωνιογλωσσολογίας, είτε από την πλευρά της κειμενικής δομής. Στο πλαίσιο της τελευταίας θα κινηθεί η παρούσα μελέτη, στην οποία θα ερευνήσουμε τον τρόπο με τον οποίο εισάγονται τα διάφορα ειδησεογραφικά θέματα στις τηλεοπτικές ειδήσεις. Ειδικότερα, θα μας απασχολήσει η λειτουργία της αρχικής πρότασης σε κάθε είδηση καθώς και τα στοιχεία που καταλαμβάνουν την πρώτη θέση (θεματοποιούνται) σε αυτή, με σκοπό να επισημάνουμε χαρακτηριστικά του εν λόγω κειμενικού είδους. Το θέμα παρουσιάζει ενδιαφέρον, διότι, όσον αφορά στην πρώτη θέση και σύμφωνα με την υπάρχουσα βιβλιογραφία (Fries 1983, 1994, 1995, 1997, Martin 1985, 1986, Gosden 1992, 1993, Berry 1995, Ghadessy 1995), σε θέση θέματος προωθούνται τα στοιχεία εκείνα που πραγματώνουν τους στόχους του συντάκτη και υπαγορεύονται από το είδος του

* Μία πρώτη μορφή της παρούσας εργασίας απετέλεσε ανακοίνωση στο Ε' Διεθνές Συνέδριο για την ελληνική γλώσσα (Παρίσι, Σεπτέμβριος 2001).

κειμένου¹. Κατά συνέπεια, η κατάλληλη επιλογή του θέματος, διαφορετική για το κάθε κειμενικό είδος, συμβάλλει στη δημιουργία ενός επιτυχούς και αποτελεσματικού κειμένου.

Έναυσμα για τη μελέτη του τηλεοπτικού κειμένου απετέλεσε η παρατήρησή μας ότι τα ειδησεογραφικά θέματα εισάγονται με τρόπο ποικίλο και συχνά διαφορετικό από τον συνήθη σε άλλα είδη κειμένου. Γεννώνται επομένως τα εξής ερωτήματα, τα οποία θα μας απασχολήσουν με τη σειρά που αναφέρονται:

1) Τι είδους κείμενο είναι οι τηλεοπτικές ειδήσεις; 2) Ποιους ρόλους διακρίνουμε στη λειτουργία της αρχικής πρότασης; 3) Ποιοι παράγοντες επηρεάζουν τη θεματοποίηση στοιχείων της και ποιους στόχους υπηρετεί η συγκεκριμένη κάθε φορά επιλογή; 4) Ποια συχνότητα εμφανίζουν τα θεματοποιημένα στοιχεία σε σχέση με την συντακτική τους κατηγορία και το σημασιολογικό τους περιεχόμενο;

Τα δεδομένα μας περιλαμβάνουν περί τα 1500 διαφορετικά θέματα ειδήσεων τα οποία προέρχονται από τα κεντρικά ειδησεογραφικά δελτία δύο τηλεοπτικών σταθμών, ενός κρατικού (NET) και ενός ιδιωτικού (MEGA), από τις 15.10. - 30.10.2000².

2. Οι ειδήσεις ως είδος κειμένου

Οι ειδήσεις αποτελούν γενικώς ένα σχεδιασμένο και κατάλληλα οργανωμένο πληροφοριακό κείμενο για την τρέχουσα ποικίλη πραγματικότητα με πολλούς αποδέκτες. Συνιστούν έναν ευρύτερο κειμενικό τύπο, στον οποίο μπορούμε να διακρίνουμε επιμέρους είδη, με κριτήρια εξωτερικά, ως προς το διάλυο και τους τρόπους επικοινωνίας (έντυπες, εκφωνούμενες ειδήσεις: ραδιοφωνικές, τηλεοπτικές), αλλά και εσωτερικά, ως προς το περιεχόμενο των πληροφοριών (πολιτικές, οικονομικές, καλλιτεχνικές κλπ).

Από τα διαμορφούμενα αυτά είδη, αν απομονώσει κανείς και συγκρίνει τις έντυπες με τις εκφωνούμενες ειδήσεις, θα διαπιστώσει μεταξύ τους ση-

1. Η σπουδαιότητα της αρχικής θέσης στην πρόταση και η θεματοποίηση στοιχείων ορισμένης σημασίας που επισημάνθηκαν αρχικά από τον Halliday, μελετήθηκαν περαιτέρω από τον Fries, ο οποίος τις συνέδεσε με το κείμενο, αναδεικνύοντας τη λεγόμενη θεματική ανάπτυξη του κειμένου. Η κειμενική αυτή διάσταση της θεματοποίησης αξιοποιήθηκε επιτυχώς στην οργάνωση συγκεκριμένων κειμενικών ειδών από τους Martin 1985, 1986, Berry 1995, Ghadessy 1995, Gosden 1992, 1993 κ.ά.

2. Ευχαριστώ θερμά τους υπευθύνους των τηλεοπτικών σταθμών της NET και MEGA για την πρόθυμη παραχώρηση των γραπτών κειμένων από τα κεντρικά δελτία των τηλεοπτικών ειδήσεων.

μαντικές διαφορές: Οι έντυπες ειδήσεις διαφοροποιούνται με τους τίτλους τους, τους γενικούς ή ειδικούς, που πληροφορούν για την ευρύτερη θεματική ενότητα ή το επιμέρους θέμα. Το γεγονός ότι είναι γραπτές παρέχει όλα τα πλεονεκτήματα του γραπτού λόγου στον αναγνώστη, ο οποίος μπορεί να πληροφορηθεί περιληπτικά για το συμβάν από το αρχικό σύντομο τμήμα της είδησης, την πρόταξη (lead), και, αν τον ενδιαφέρει, να συνεχίσει μέχρι τέλους, για λεπτομερέστερη πληροφόρηση, να διακόψει, αν δεν τον αφορά, ή να επανέλθει στο κείμενο σε άλλη χρονική στιγμή.

Οι εκφωνούμενες ειδήσεις διαφέρουν. Αποτελούν *προσχεδιασμένο γραπτό προφορικό λόγο*, που εξυπακούεται ότι δεν έχει συνταχθεί για να διαβάζεται από τον αναγνώστη, αλλά να εκφωνείται από τον εκφωνητή. Κατ' ανάγκην, έχει τη μορφή ενός συνεχούς λόγου, στον οποίο άλλοι μηχανισμοί, ανάλογοι ίσως των τίτλων των έντυπων ειδήσεων, χρησιμοποιούνται από τον συντάκτη για να διευκολύνουν τον ακροατή στην κατανόησή του.

Από μία άλλη πλευρά εξεταζόμενες, οι εκφωνούμενες ειδήσεις αποτελούν μέσο ενημέρωσης του κοινού σε περιορισμένο χρόνο, με την παρουσία του εκφωνητή να δημιουργεί την εντύπωση της προσωπικής ενημέρωσης, της πρόσωπο με πρόσωπο επικοινωνίας. Οι τηλεοπτικές ειδήσεις, βέβαια, υπερτερούν σε αυτό, γιατί χρησιμοποιούν επιπλέον και την εικόνα, η οποία γενικώς συμπληρώνει τον λόγο. Ενώ ο τελευταίος παραμένει αναντικατάστατος για τα ίδια τα γεγονότα, για την λεπτομέρεια ή το σχετικό σχόλιο, η εικόνα λειτουργεί παραστατικότερα, για να παρουσιάσει τη δράση, να ενεργοποιήσει συναισθήματα και να επηρεάσει θετικά ή αρνητικά το κοινό. Τέλος, με τα πλάνα από τα συμβάντα, τα απροσδόκητα αλλά και τα συνηθισμένα, επιτυγχάνει την εμπλοκή του τηλεθεατή σε αυτά με τέτοιο τρόπο, ώστε να του δημιουργεί την ψευδαίσθηση ότι βιώνει ως αυτόπτης μάρτυς την επικαιρότητα.

Από την πλευρά της κειμενικής σύνθεσης, το τηλεοπτικό κείμενο χαρακτηρίζεται από θεματική ετερογένεια, αφού μπορεί να συμπεριλαμβάνει ένα δυσάρεστο γεγονός, μία πολιτική απόφαση, μία επιστημονική ανακάλυψη ή καλλιτεχνική έκθεση. Αποτελεί όμως ένα κειμενικό σύνολο, παρά το γεγονός ότι χαρακτηρίζεται από έλλειψη κειμενικής συνοχής και συνεκτικότητας μεταξύ των διαφόρων ειδησεογραφικών θεμάτων.

Λόγω των χαρακτηριστικών αυτών, ο Hoey³ εντάσσει τις ειδήσεις στο κειμενικό είδος της αποικίας, στο οποίο επίσης ανήκουν εγκυκλοπαίδειες,

3. Η έννοια της αποικίας και των χαρακτηριστικών της εισάγονται για πρώτη φορά στο Hoey 1986, ο οποίος, σε άλλα άρθρα του, την εφαρμόζει με επιτυχία στο κείμενο των νόμων. Τελευταία παρουσίαση του κειμενικού είδους και της εφαρμογής του στο νομικό κείμενο στο Hoey 2001.

κατάλογοι προϊόντων, τηλεφωνικοί κατάλογοι κ.λπ. Γιατί, σύμφωνα με τον ορισμό, ως αποικία χαρακτηρίζονται τα κείμενα, τα οποία συντίθενται από επιμέρους τμήματα με νοηματική αυτοτέλεια, με αποτέλεσμα, αν επιχειρηθεί αλλαγή της σειράς, ή απάλειψη ή προσθήκη ενός άλλου τμήματος να μην αίρεται η κειμενικότητα των εν λόγω κειμένων. Το παράδοξο είναι ότι το χαρακτηριστικό αυτό της απόλυτης αυτονομίας των μερών του κειμένου αποτελεί κριτήριο μη κειμενικότητας για το σύνθετο κείμενο.

Η αποικία εμφανίζεται σε διάφορους συνδυασμούς και σχηματισμούς. Μπορεί π.χ. να συνυπάρχει με αφηγηματικό κείμενο ή να εντάσσεται σε μια ιεραρχική κειμενική οργάνωση και να αποτελεί υπερκείμενη ή υποκείμενη αποικία. Στην τελευταία περίπτωση εντάσσονται οι τηλεοπτικές ειδήσεις. Αν τις εξετάσουμε από την πλευρά του ημερήσιου τηλεοπτικού προγράμματος, αποτελούν επιμέρους αποικία στο συνολικό τηλεοπτικό πρόγραμμα, ενώ σε σχέση προς επιμέρους θεματικές ενότητες (οικονομικές, αθλητικές κ.λπ.) χαρακτηρίζονται ως υπερκείμενη. Στην ερώτηση τι είναι εκείνο που προσδίδει στις τηλεοπτικές ειδήσεις ενότητα, τις συνέχει σε ένα και μοναδικό κείμενο, απαντούμε ότι αποτελούν σημαντικές και ανακινώσιμες ειδησεογραφικές πληροφορίες που ενημερώνουν για την τρέχουσα πραγματικότητα μέσω της τηλεοπτικής επικοινωνίας. Η αξιολόγηση ενός γεγονότος ως είδησης⁴ και η ανάγκη της σχετικής ενημέρωσης του κοινού δημιουργούν τους παράγοντες εκείνους που συνέχουν και προσδίδουν την έννοια του κειμένου σε μια σειρά από ετερόκλητα θέματα.

Θα προτείνουμε για το ειδησεογραφικό τηλεοπτικό κείμενο τον όρο υβριδικό κείμενο γιατί, παρά την έλλειψη συνοχής μεταξύ των επιμέρους ειδήσεων, η κάθε μία αποτελεί εσωτερικά ένα συνοχικό και συνεκτικό κείμενο. Συνυπάρχει δηλ. το σύνθετο κείμενο που προσδιορίζεται από τους κλασικούς παράγοντες της κειμενικότητας με το κείμενο της αποικίας, από το οποίο αποκλείεται η λειτουργία της συνοχής και της συνεκτικότητας.

3. Λειτουργία και είδη της εισαγωγικής πρότασης

Γενικώς, το κείμενο της είδησης είναι καθαρά γεγονотικό-πληροφοριακό

4. Ένα γεγονός αξιολογείται ως είδηση βάσει πολυσύνθετων κριτηρίων, που χρησιμοποιούνται ανάλογα και με το πολιτισμικό περιεχόμενο. Οι διάφορες συστηματοποιήσεις τους, που απαντούν στη βιβλιογραφία, δείχνουν με τον καλύτερο τρόπο ότι η είδηση δεν είναι απλή συγκέντρωση γεγονότων που μεταδίδονται όπως ακριβώς έχουν συμβεί, αλλά αποτέλεσμα της δημοσιογραφικής διαδικασίας του «φιλτραρίσματος» των γεγονότων μέσα από κριτήρια και αρχές επιλογής (news values). Σχετικά με αυτές, βλ. Fowler 1991: 13 κ. εξ., Bell 1991: 155-160, Ungerer 1997: 311 κ. εξ.

κείμενο και γι αυτό προσανατολισμένο αποκλειστικά προς τον αναγνώστη/ακροατή. Είναι έτσι δομημένο, ώστε να λαμβάνει υπόψη όλες τις πιθανές εξωτερικές συνθήκες πληροφόρησης του κοινού (λίγος ή αρκετός διαθέσιμος χρόνος, επιφανειακή ή επισταμένη παρακολούθηση των περιγραφόμενων γεγονότων) και να τον διευκολύνει ανάλογα στην ενημέρωσή του. Στη λογική αυτή στοιχεί και η εισαγωγή της είδησης, με τη λεγόμενη πρόταξη, που έχει χαρακτηριστεί ως το σημαντικότερο ίσως μέρος ενός επιτυχούς ειδησεογραφικού κειμένου, αφού πρέπει να είναι πληροφορία νέα, σημαντική και ενδιαφέρουσα και συγχρόνως σύντομη, περιεκτική και σαφής⁵.

Στις έντυπες ειδήσεις η πληροφόρηση, η οποία γίνεται σταδιακά και κυκλικά, αρχίζει με τον τίτλο της είδησης, συνεχίζει με την πρόταξη, για να ολοκληρωθεί με το κείμενο στο σύνολό του. Ο τίτλος αποτελεί τη μεγαλύτερη αφαίρεση ολόκληρου του κειμένου και συχνά περικλείει το κεντρικό θέμα, ενώ η πρόταξη, σε ένα δεύτερο επίπεδο, πληροφορεί περιληπτικά για το καινούργιο γεγονός.

Στις τηλεοπτικές ειδήσεις η πρόταξη, συντομότερη σε σχέση με την έντυπη (δεν είναι συνήθως μεγαλύτερη από μία απλή ή σύνθετη πρόταση), έχει ιδιαίτερη σημασία και απαντά, κατά την άποψή μας, με ενισχυμένες λειτουργίες. Δεν αποτελεί πάντα συντομότερη περίληψη της είδησης, αλλά λειτουργεί είτε ως θετική ή αρνητική αξιολογική εισαγωγή σε αυτήν, δημιουργώντας ένα ανάλογο με το θέμα συγκινησιακό κλίμα, είτε ως καθαρά πληροφοριακή αναφορά που αποτελεί ή μετέχει στο κεντρικό θέμα της είδησης, με τελικό σκοπό κάθε φορά να δεσμεύσει την προσοχή του τηλεθεατή. Ο εισαγωγικός αυτός ρόλος σηματοδοτεί συγχρόνως και τη διαφοροποίηση των πληροφοριών και μέσω αυτής τη μετάβαση στη νέα είδηση. Η πρόταξη επομένως στις τηλεοπτικές ειδήσεις δημιουργεί συναισθήματα, πληροφορεί για το κύριο θέμα, προσελκύοντας το ενδιαφέρον, διαφοροποιεί και δηλώνει συγχρόνως την αλλαγή της είδησης. Έτσι, εύκολα μπορεί κανείς να παραλληλίσει τη λειτουργία της πρόταξης του τηλεοπτικού ειδησεογραφικού κειμένου με αυτήν του τίτλου των έντυπων ειδήσεων.

Ανάλογα με το περιεχόμενο διακρίνουμε την πρόταξη σε δύο κατηγορίες: α) τη διεπιδησιακή και β) τη γεγονοτική. Ποια εκ των δύο υπερτερεί κατά τη σύνταξη του ειδησεογραφικού κειμένου φαίνεται να αποτελεί στοιχείο προσωπικού ύφους ή και πολιτισμικής νόρμας, η οποία δυνάμει κινείται σε ένα φάσμα μεταξύ της ψύχραιμης και αποστασιοποιημένης αναφοράς στα γεγονότα και της ρητής συναισθηματικής εμπλοκής σε αυτά.

5. Βλ. σχετικά, Bell 1991: 175-185.

3.1. Διεπιδραστική πρόταξη

Με τη διεπιδραστική πρόταξη ο συντάκτης εκφράζει υποκειμενική εκτίμηση και αξιολογική αναφορά στα συμβάντα. Πρόκειται για πρόταξη που ελάχιστα πληροφορεί και περισσότερο προκαλεί συναισθήματα⁶ και εντυπωσιάζει, όπως φαίνεται στα παραδείγματα που ακολουθούν:

1. Μία περίεργη υπόθεση απασχολεί τις δικαστικές και αστυνομικές αρχές της Κέρκυρας. (MEGA, 19.10)
2. Μία συγκλονιστική ιστορία με απίθανες προεκτάσεις εκτυλίσσεται στις Ηνωμένες Πολιτείες. (MEGA, 22.10)
3. Από τα συντρίμια της βίας στη Μ. Ανατολή αναδύεται μικρή ελπίδα για έξοδο από την κρίση. (NET, 5 .10)
4. Την υπέρτατη αναμέτρηση με τη φύση τόλμησαν Έλληνες ορειβάτες. (MEGA, 15.10)
5. Πολλή φαντασία και περισσότερο θράσος θα χρειαζόταν κάποιος για να υποστηρίξει ότι θα ξαναγεννήσει το Χριστό. (MEGA, 15.10)

Στις παραπάνω προτάξεις με την κυρίαρχη συγκινησιακή φόρτιση, ενυπάρχει και ένας πολύ γενικός θεματικός προσανατολισμός για την είδηση που θα ακολουθήσει, μαζί με αναφορά του τόπου: *της Κέρκυρας* (1), *στις Ηνωμένες Πολιτείες* (2), *στη Μέση Ανατολή* (3), ο οποίος εκφράζει την τοπική εγγύτητα ή απόσταση από τον αποδέκτη της είδησης ή τον χώρο με τις τρέχουσες γνωστές και με γενικότερη απήχηση πολεμικές επιχειρήσεις. Στο παρ. (4) η πληροφορία της πρόταξης εξαντλείται στο ότι «κάτι σημαντικό» (αλλά άγνωστο τι) έκαναν Έλληνες ορειβάτες (η εγγύτητα επανέρχεται μέσα από το εθνικό όνομα: Έλληνες), ενώ στο παρ. (5) περιορίζεται σε μία υποθετική ενέργεια που συνδέεται με το πρόσωπο του Χριστού. Εκείνο όμως που υπερτερεί στα παραδείγματα αυτά είναι η ρητή αξιολογική και συγχρόνως συναισθηματική έκφραση, που επιτυγχάνεται με την κατάλληλη λεξιλογική επιλογή και τις λεξιλογικές συνάψεις (*περίεργη υπόθεση, συγκλονιστική ιστορία, απίθανες προεκτάσεις, συντρίμια της βίας, αναδύεται μικρή ελπίδα, υπέρτατη αναμέτρηση, τόλμησαν, πολλή φαντασία και περισσότερο θράσος*), με σκοπό τη δημιουργία στον ακροατή συναισθημάτων περιέργειας, φόβου, λύπης, αισιοδοξίας και θαυμασμού. Το διαμορφούμενο αυτό συγκινησιακό πλαίσιο καταλήγει να αποσπάσει την προσοχή του ακροατή και να κινήσει το ενδιαφέρον του για περαιτέρω ουσιαστικές πληροφορίες, που

6. Σχετικά με τον τρόπο που υποδηλώνεται το συγκινησιακό στοιχείο στην είδηση, βλ. Ungerer 1997.

δεν παρέχονται εξ αρχής.

Η διεπιδραστική πρόταση, για να θυμίζει τη σχέση της με τον τίτλο, μπορεί να εμφανισθεί και ελλειπτικά:

6. Ευχάριστα τα νέα από το χώρο της οδοντιατρικής. (NET, 22.10)
7. Ηλεκτρισμένο και πάλι το κλίμα στη Μέση Ανατολή. (NET, 24.10)

Δεν λείπουν και οι περιπτώσεις, ιδιαίτερα σε προτάξεις που αποτελούνται από σύνθετη πρόταση, στις οποίες η διεπιδραστική λειτουργία (κύρια πρόταση) συνυπάρχει με ουσιαστική πληροφόρηση (δευτερεύουσα πρόταση).

8. Συγκίνηση έχει προκαλέσει η περιπέτεια της υγείας του Φέρεντς Πούσκας, ο οποίος αναμένεται να βγει σε μια εβδομάδα από το νοσοκομείο της Βουδαπέστης. (MEGA, 15.10)
9. Κλίμα τρόμου επικρατεί στη Χειμάρα, όπου έκλεισαν πριν από λίγη ώρα οι κάλπες, για τον δεύτερο γύρο των δημοτικών εκλογών. (MEGA, 15.10)

3.2 Γεγονοτική πρόταση

Η γεγονοτική πρόταση μας εισάγει άμεσα στην είδηση με πληροφορίες που συχνά συνδέονται με το κεντρικό θέμα της είδησης, χωρίς να προηγείται συγκινησιακού τύπου εισαγωγή. Τα αξιολογικά, σχολιαστικά στοιχεία που τυχόν προκύπτουν δεν αποτελούν εισαγωγικό τμήμα του θέματος, αλλά απορρέουν από τα ίδια τα περιστατικά, ως παραγόμενη έμμεσα συγκινησιακή φόρτιση⁷, όπως φαίνεται στα παραδείγματα (10) και (11).

10. Πολύνεκρο δυστύχημα νωρίς το πρωί στην εθνική οδό Θεσσαλονίκης – Σερρών. (NET, 22.10)
11. Νέα σιδηροδρομική τραγωδία στη Βρετανία με έξη νεκρούς και δεκάδες τραυματίες. (MEGA, 17.10)

Το περιεχόμενο των παραπάνω προτάξεων, κατάλληλα διαμορφωμένο, θα μπορούσε να παραλληλισθεί με τίτλο έντυπης είδησης. Αναφέρεται σε δυ-

7. Ο Ungerer (1997: 309 κ. εξ.) κάνει διάκριση μεταξύ του συναισθήματος που προκαλείται από τη ρητή δήλωσή του (described emotion) και του συνεπαγόμενου (invoked emotion), που προκύπτει από την ίδια τη φύση των γεγονότων. Προσδιορίζει περαιτέρω τα γεγονότα με συνεπαγόμενο συναίσθημα βάσει των ειδησεογραφικών αξιολογικών αρχών, όπως του μεγέθους, της εγγύτητας, του δυσάρεστου γεγονότος κ.ά.

σάρεστα γεγονότα που συνέβησαν σε ανθρώπους σε ορισμένο χρόνο και τόπο και που ανακαλούν το γνωστικό σχήμα «δυσάρεστο γεγονός». Το σχήμα αυτό από τη φύση του προκαλεί το ενδιαφέρον για επιπλέον πληροφορίες και μάλιστα η τοπική εγγύτητα του συμβάντος σε σχέση με τον τηλεθεατή το επαυξάνει και πιθανόν να καθορίζει και το εύρος των σχετικών πληροφοριών.

Η γεγονοτική πρόταξη είναι δυνατόν να συμπυκνώνει, σε μια σύνθετη πρόταση ή πολύπλοκη σύνταξη, παλαιές και καινούργιες πληροφορίες (12-14). Όπως είναι αναμενόμενο, η κύρια πρόταση εμπεριέχει τις νέες πληροφορίες, ενώ η δευτερεύουσα πρόταση (12), (13) και ο χρονικοαιτιολογικός προσδιορισμός (14) περιορίζονται στην υπενθύμιση παλαιών ή ήδη γνωστών πληροφοριών, που συνδέονται με το γεγονός.

12. Στο λιμεναρχείο της Καβάλας καταθέτουν από το πρωί οι ναυαγοί του ελληνικού φορτηγού που βυθίστηκε χθες ανοιχτά της Σαμοθράκης. (MEGA, 15.10)
13. Εξέπνευσε σήμερα η προθεσμία που είχε δώσει το Υπουργείο εμπορικής Ναυτιλίας σε 65 επιβατικά πλοία, για να βελτιώσουν τα σωστικά τους μέσα και τα συστήματα πυρασφάλειας. (NET, 21.10)
14. Την άμεση διακοπή της άσκησης του ΝΑΤΟ Ντέστιν Γκλόρι ζήτησε η ελληνική Κυβέρνηση από τη Συμμαχία, μετά τις νέες μεθοδεύσεις της Άγκυρας να μην επιτρέψει στα ελληνικά αεροσκάφη να εκτελέσουν την αποστολή τους. (NET, 21.10)

Μικρή επιβράδυνση της κεντρικής πληροφορίας, χάριν ύφους, γίνεται με προτάξεις που λειτουργούν ως πλαισίωση⁸ και προετοιμάζουν για την κορύφωση της είδησης, όπως στο παρ. (15), στο οποίο η βασική πληροφορία είναι: *Όλα δείχνουν ότι προκλήθηκε έκρηξη. Σε άλλες προτάξεις ο συγγραφέας χρησιμοποιεί το φαινόμενο της καταφοράς, και δεν δηλώνει εξαρχής σαφώς τα πρόσωπα στα οποία αναφέρεται, αλλά τα αποκαλύπτει στη συνέχεια, κατά την ανάπτυξη της πληροφορίας (καταφορά), όπως συμβαίνει στα παρ. (16) και (17): Η Τασούλα Κελεσίδου και ο Δημοσθένης Ταμπάκος (16) και Η νέα Μις Αμερική(17) είναι τα πρόσωπα περί τα οποία στρέφεται η πληροφορία και τα οποία γνωστοποιούνται στη δεύτερη πρόταση.*

15. Ένα σημείωμα, που βρέθηκε στην τσέπη νεκρού Ρώσου αξιωματικού στο μοιραίο υποβρύχιο Κούρσκ φωτίζει πολλά σημεία της τραγωδίας. [Όλα δείχνουν ότι προκλήθηκε κάποια έκρηξη]. (NET, 26.10)

8. Σχετικά με την έννοια της πλαισίωσης, ως προαιρετικού μηχανισμού αλλαγής θέματος στο εκθετικό κείμενο, βλ. Goutsos 1997: 46 κ. εξ.

16. Τα είδωλά του, που είχαν θαυμάσει μόνο από την τηλεόραση και τις μεταδόσεις της ΕΡΤ από το Σίδνεϊ συνάντησαν μικροί μαθητές της Θεσσαλονίκης. [Η Τασούλα Κελεσιδου και ο Δημοσθένης Ταμπάκος μίλησαν για τις εμπειρίες τους]. (NET, 20. 10)
17. Είναι από τη Χαβάη, αλλά έλκει την καταγωγή της από τις Φιλιππίνες, είναι 24 ετών, γυμνάστρια σε καθολικό σχολείο, έχει οκτώ αδέρφια και τον ελεύθερο χρόνο της παίζει κίμπορντ σε γυναικείο ροκ συγκρότημα. [Τα στοιχεία αυτά ανήκουν στη νέα Μις Αμερική]. (MEGA, 16. 10)

Σχολιάζοντας τις διάφορες μορφές πρόταξης, υποστηρίζουμε ότι η διεπιδραστική άλλοτε είναι καθαρά υφολογική επιλογή του συντάκτη και άλλοτε εκφράζει την πολιτισμικά χαρακτηρισμένη αντίδραση του συλλογικού υποκειμένου στο γεγονός. Αντίθετα, οι διάφορες μορφές της γεγονοτικής πρόταξης φαίνεται να συνδέονται με το είδος της είδησης. Η αργή ολοκλήρωση της πληροφορίας συνήθως απαντά με ειδήσεις ήσσονος σημασίας, ενώ έκτακτα, μη αναμενόμενα ή σοβαρά γεγονότα, διεθνή ή εσωτερικά (hard news)⁹, απαιτούν άμεση εξαρχής ενημέρωση του κοινού. Με τον τρόπο αυτό διαφοροποιούνται τα θέματα ως προς τη βαρύτητά τους, αποφεύγεται ο μονότονος τρόπος της μετάδοσης και επιτυγχάνεται η χαλάρωση της έντασης των ακροατών.

4. Η θεματοποίηση στην πρόταξη

Έχει ήδη αναφερθεί ότι το κείμενο των τηλεοπτικών ειδήσεων, όπως και τα άλλα ειδησεογραφικά κείμενα, είναι προσανατολισμένο στον ακροατή που επιζητεί πληροφορία. Η ανάδειξη του ακροατή ως βασικού παράγοντα οργάνωσης της είδησης αποτελεί το επίκεντρο όλων των επιμέρους στόχων του συντάκτη. Μερικοί από αυτούς επιτυγχάνονται με μηχανισμούς που αρχίζουν από την κατάλληλη επιλογή της πρόταξης και ολοκληρώνονται με τα στοιχεία που θεματοποιούνται σε αυτήν¹⁰. Η αρχική θέση γενικώς συνδέεται, άλλοτε με το σημείο εκκίνησης και προοπτικής του μηνύματος, άλλοτε

9. Σχετικά με τη διάκριση σε hard και soft news, τις οποίες μεταφράζουμε αντίστοιχα, σε μία πρώτη απόδοση, ως έκτακτες και συνήθεις ή αναμενόμενες ειδήσεις βλ. Bell 1991: 14 -15.

10. Επειδή ο όρος *Θέμα* δεν χρησιμοποιείται πάντοτε με το ίδιο περιεχόμενο, στη μελέτη αυτή ακολουθούμε τον (Halliday 1994: 38-39), ο οποίος ορίζει: το *Θέμα*, ως σημείο εκκίνησης του μηνύματος, την πρώτη θέση ως μέσον πραγμάτωσης της λειτουργίας του *Θέματος* και ταυτίζει, τέλος, το ίδιο το *Θέμα* με τον πρώτο όρο της πρόταξης.

με την κατανομή της πληροφορίας σε παλιά και νέα, και άλλοτε με τον ψυχολογικό ρόλο της προσοχής¹¹ που δίδεται στην πληροφορία της. Στην περίπτωση της θεματοποίησης στην πρόταξη του τηλεοπτικού κειμένου, θεωρούμε ότι ισχύει η παράμετρος της προσοχής. Αυτή αξιοποιεί ο συντάκτης, τοποθετώντας στην αρχική θέση τις σημασίες εκείνες που θα διευκολύνουν τον ακροατή να αναγνωρίσει τους πολλαπλούς στόχους του: να τον προσανατολίσει, να τον εισαγάγει αμέσως, με τα πιο κατάλληλα στοιχεία, στον συγκινησιακό ή θεματικό χώρο της είδησης και να του αναγγείλει συγχρόνως τη μετάβαση σε καινούργια είδηση.

Συγκεκριμένα, στα παρ. (1-9) της διεπιδραστικής πρόταξης, με την κατεξοχήν διαπροσωπική λειτουργία της μεταβίβασης και πρόκλησης συναισθήματος, προηγούνται οι εκφράσεις με τα αξιολογικά στοιχεία, ανεξάρτητα από τον συντακτικό τους ρόλο. Ενώ στη γεγονοτική πρόταξη παρ. (10-17), θεματοποιούνται στοιχεία τα οποία εισάγουν τον ακροατή σε έναν καινούργιο εννοιολογικό χώρο, που σχετίζεται με το κεντρικό θέμα και που προΐδεάζει για το σχετικό γνωστικό σχήμα. Επειδή τα προτασσόμενα στοιχεία αποτελούν ενδείξεις γνωστικού σχήματος, έχουν ως αποτέλεσμα να κινητοποιούν τη φαντασία, αλλά και να κεντρίζουν το ενδιαφέρον του ακροατή για περαιτέρω πληροφόρηση με δέσμευση της προσοχής του μέχρι τέλους. Είναι επίσης δυνατόν να εισάγουν άλλη αναφορά τόπου, επισημαίνοντας απλώς την αλλαγή της είδησης.

5. Θεματοποίηση και συντακτικοί όροι

Εξετάζοντας τις επιλογές της θεματοποίησης από την πλευρά των συντακτικών όρων παρατηρούμε ότι χρησιμοποιούνται ως θέματα με σειρά συχνότητας 1) συμπληρώματα του ρήματος 2) υποκείμενα 3) επιρρηματικοί προσδιορισμοί 4) προσδιορισμοί ως συμπληρώματα του υποκειμένου 5) ρήματα¹².

Με τις διάφορες αυτές επιλογές, δημιουργούνται ποικίλες δομές, που έχουν ως κοινό στοιχείο την αξιοποίηση της πρώτης θέσης. Έτσι, οι διαφορετικοί αυτοί συντακτικοί όροι, που επιλέγονται και προωθούνται κάθε φορά σε αρχική θέση, ανάλογα με το σημασιολογικό τους περιεχόμενο, συνη-

11. Η Lascaratou (1994: 38 κ. εξ.) σχολιάζει εκτενώς την άποψη του Givón για τη σύνδεση της πρώτης θέσης με τον παράγοντα της προσοχής.

12. Τα στατιστικά στοιχεία επί συνόλου 1500 παραδειγμάτων δίδουν 34.9% για το αντικείμενο, 29% για το υποκείμενο, 20.2% για τα επιρρηματικά, 10.1% για το κατηγορούμενο και 5.8% για το ρήμα.

γορούν υπέρ της άποψης ότι η αρχική θέση στο τηλεοπτικό ειδησεογραφικό κείμενο λειτουργεί, κυρίως, ως κέντρο προσοχής, που υπηρετεί τους πολλαπλούς στόχους του συντάκτη και λιγότερο ως θέση προβολής ή εστίασης του σημαντικού¹³.

5.1. Θεματοποίηση των συμπληρωμάτων του ρήματος

Οι ονοματικές φράσεις που συμπληρώνουν υποχρεωτικά την ενέργεια του ρήματος συνδέονται με την ενεργητική διάθεση η οποία χρησιμοποιείται κατεξοχήν σε ένα κείμενο με γεγονότα και δράση. Σε ένα τέτοιο κείμενο δηλ. κυριαρχεί ο σημασιολογικός ρόλος του δράστη μιας ενέργειας και του πάσχοντος. Σε αυτό το σημασιολογικό σχήμα περιλαμβάνουμε και την παθητική σύνταξη, η οποία επιλέγεται είτε γιατί ο δράστης δεν είναι γνωστός είτε γιατί δεν έχει καμία πληροφοριακή αξία ή ακόμη, για να παρουσιασθεί η είδηση ως κατάσταση και όχι ως δράση, φέρνοντας τον πάσχοντα στη θέση του υποκειμένου.

Στο κείμενο των τηλεοπτικών ειδήσεων, τα θεματοποιημένα συμπληρώματα απαντούν με ρήματα που εκφράζουν συνήθως λεκτική, κατευθυντική ή φυσική δραστηριότητα ή λεξικοποίηση της αιτίας (*δηλώνω, εκφράζω, αποφασίζω, ζητώ, διατάσσω, επισκέπτομαι, προκαλώ, οδηγώ σε. κ.ά.*). Με τη θεματοποίηση αυτή ο συντάκτης επιλέγει το αντικείμενο, γιατί το περιεχόμενό του κρίνεται το πιο κατάλληλο για να προσανατολίσει πολλαπλώς τον ακροατή, δημιουργεί, όμως, αναγκαστικά μια συντακτικά χαρακτηρισμένη δομή (ως μη χαρακτηρισμένες/ουδέτερες δομές θεωρούνται οι σειρές: υποκείμενο – Ρήμα – Αντικείμενο (ΥΡΑ) και Ρήμα – Υποκείμενο – Αντικείμενο (ΡΥΑ)¹⁴).

-
13. Το περιεχόμενο της εστίασης (focus), σύμφωνα με τον Werth (1984: 7-10), ποικίλλει. Δεν είναι όμως σαφές αν η απλή πρόκληση της προσοχής που επιτυγχάνεται με την αρχική θέση στην πρόταση, για λόγους που δεν συνδέονται πάντα με το σημαντικό και το προβεβλημένο στοιχείο στην πληροφορία ούτε με την έκφραση αντίθεσης, έκπληξης ή θαυμασμού, εντάσσεται στη λειτουργία της εστίασης, η οποία άλλωστε μπορεί να επιτευχθεί ανεξαρτήτως θέσης και με άλλα μέσα, φωνολογικά ή σημασιολογικά (Werth 1984: 98). Στη Γραμματική της Νέας Ελληνικής των Holton, Mackridge, Φιλιππάκη - Warburton (1999: 416), η θεματοποίηση του αντικειμένου, η οποία συνοδεύεται πάντα από εμφατικό τονισμό, θεωρείται εστίαση, για να δηλώσει την αντίθεση, έκπληξη κ.λπ. Η θεματοποίηση όμως του αντικειμένου στο κείμενο των τηλεοπτικών ειδήσεων, κατά την άποψή μας, δεν έχει στην πλειονότητά της τέτοια λειτουργία.
14. Σχετικά με τη σειρά των κύριων όρων της πρότασης, στη Νέα Ελληνική καθώς και για τις προτεινόμενες βασικές, ουδέτερες σειρές, βλ. Φιλιππάκη-Warburton 1982, 1985, Horrocks 1983, Mackridge 1990: 335 κ. εξ., Κατσιμαλή 1996, Holton, Mackridge & Φιλιππάκη - Warburton ό.π.: 404 κ. εξ.

Ενδιαφέρον όμως παρουσιάζει και η σημασία των προτασσόμενων στοιχείων. Από πλευράς σημασιολογικού περιεχομένου αποτελούν κυρίως αφηρημένες έννοιες με κυρίαρχες τις ονοματοποιημένες ρηματικές ενέργειες (18), (19), (20), (21), μεταφερόμενες δηλώσεις σε ευθύ λόγο (22), και σπανιότερα πρόσωπα (23), (24), (25) και συγκεκριμένα αντικείμενα (26). Τα πρόσωπα συχνά δηλώνονται με την ιδιότητά τους και μόνο, όταν είναι γνωστά ή έχουν έρθει πρόσφατα στη δημοσιότητα, με το κύριο όνομα.

18. Την υποστήριξη των Ηνωμένων Πολιτειών εκφράζει η δήλωση... (NET, 22.10)
19. Την επιτάχυνση του κυβερνητικού έργου ζήτησε ο πρωθυπουργός... (NET, 20.10)
20. Επείγουσα έρευνα διέταξε ο εισαγγελέας... (MEGA, 17.10)
21. Την έντονη αντίδραση... προκάλεσε η συνέντευξη... (NET, 15.10)
22. Η Ελλάδα είναι προσηλωμένη στην πολιτική της βήμα προς βήμα προσέγγισης με την Τουρκία δήλωσε... ο υπουργός των Εξωτερικών. (NET, 22.10)
23. Μαθητές σχολείων από όλη την Ελλάδα βραβεύτηκαν το πρωί για τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα οικολογικά σχολεία. (NET, 21.10)
24. Στον εισαγγελέα της Χίου οδηγήθηκαν το μεσημέρι τα επτά μέλη του πληρώματος του υπό τουρκική σημαία πλοίου... (NET, 22.10)
25. Τον Κώστα Κεντέρη, το χρυσό ολυμπιονίκη, βράβευσαν σήμερα εκπρόσωποι της ναυτιλιακής εταιρείας Λέσβου. (MEGA, 25.10)
26. Το εμβόλιο για την πολιομυελίτιδα της εταιρείας Μεντέβα απέσυρε από την κυκλοφορία το βρετανικό Υπουργείο υγείας. (NET, 20.10)

5.2. Θεματοποίηση του υποκειμένου

Το υποκείμενο έρχεται δεύτερο στην προτίμηση των συντακτών και αποτελεί και αυτό όπως και το αντικείμενο, κύριο συντακτικό όρο της πρότασης με τον οποίο δηλώνονται και προσδιορίζονται αξιολογικά ονοματοποιημένες ρηματικές ενέργειες, απροσδόκητα γεγονότα, συχνά με προσδιοριστικά επίθετα (27), (28), (29), (30) καθώς και πρόσωπα, ατομικά (31-35) ή συλλογικά, υπό τη μορφή οργανώσεων ή θεσμών, (36), (37) και τέλος πράγματα (38).

Ειδικότερα, επισημαίνουμε ότι τα πρόσωπα σε θέση υποκειμένου, απαντούν συχνότερα από ό,τι σε θέση αντικειμένου. Εμφανίζονται με την ιδιότητα ή την εθνικότητά τους, ενώ τα κύρια ονόματα χρησιμοποιούνται με τις ίδιες προϋποθέσεις που αναφέραμε και στην περίπτωση του αντικειμένου. Είναι χαρακτηριστικό ότι δημόσια πρόσωπα, ιδιαίτερα πολιτικά, που λόγω

της ιδιότητάς τους βρίσκονται σε διαρκή επικαιρότητα, και κατά συνέπεια στην ενεργό μνήμη¹⁵, σπανίως θεματοποιούνται.

27. Η εμμονή της ελληνικής κυβέρνησης...απέδωσε καρπούς. (NET, 20.10)
28. Η καταστρατήγηση κάθε νομιμότητας έχει προκαλέσει...(NET, 16.10)
29. Ο έλεγχος του λεγόμενου πολιτικού χρήματος και της διαφάνειας απασχόλησαν...(NET, 19. 10)
30. Μεγάλη πυρκαγιά ξέσπασε το πρωί στον Ασπρόπυργο. (NET, 21.10)
31. Ρώσοι δύτες ξεκίνησαν σήμερα την επιχείρηση διεύθυνσης στο εσωτερικό του ναυαγίου του Κουρσκ... (MEGA, 21.10)
32. Ένας 48χρονος οδηγός έμεινε ανάπηρος μετά από εγχείρηση. (MEGA, 23.10)
33. Ο Τομ Κρουζ αναλαμβάνει το ρόλο του ειδικού πράκτορα στην ταινία...(MEGA, 21.10)
34. Ο μικρός Οδυσσέας από την Αλβανία δεν παρήλασε τελικά σήμερα ως σημαιοφόρος του σχολείου του στη Θεσσαλονίκη. (MEGA, 28. 10)

Από τα λίγα παραδείγματα στα οποία πολιτικό πρόσωπο αναφέρεται σε θέση αρχική αποτελεί το παράδειγμα (35) που ακολουθεί. Η περίπτωση αυτή δικαιολογείται από το γεγονός ότι η ίδια η συνάντηση των δύο πολιτικών προσώπων θεωρείται ενδιαφέρουσα είδηση.

35. Ο Κώστας Σημίτης και ο τούρκος ομόλογός του Μπουλέντ Ετσεβίτ είχαν το απόγευμα δεκάλεπτη συνομιλία..... (MEGA, 25.10)
36. Η ελληνική ναυαγοσωστική Ακαδημία παρουσίασε το πρωί ... (NET, 15.10)
- 37 Το ΝΑΤΟ αποδέχθηκε τις ελληνικές θέσεις... (MEGA, 20.10)
38. Το νέο υπερηχητικό πολεμικό αεροσκάφος της Λόκχηντπέταξε με επιτυχία. (NET, 25.10)

5.3. Θεματοποίηση του επιρρηματικού προσδιορισμού

Με τη θεματοποίηση του επιρρηματικού προσδιορισμού του τόπου επιτυγχάνεται αναφορά στο εξωτερικό τοπικό σκηνικό μέσα στο οποίο λαμβάνει χώρα το γεγονός (39), (40). Η αλλαγή του σκηνικού σηματοδοτεί και αλλαγή

15. Οι περιπτώσεις αυτές ανήκουν στην κατηγορία της πληροφορίας, η οποία, μολονότι δεν έχει αναφερθεί στο προηγούμενο κείμενο, βρίσκεται στην ενεργό μνήμη και είναι ανακλήσιμη (unused), βλ. σχετικά F. Prince 1981: 235.

της είδησης. Για το λόγο αυτό, η επιλογή του τοπικού προσδιορισμού ως θέματος περιορίζεται στη συγκεκριμένη αυτή λειτουργία και δεν συμμετέχει στην κεντρική πληροφορία:

39. Στην Ελβετία, τόνοι λάσπης παρέσυραν ακόμη και σπίτια στο χωριό Γκόντο... (NET, 15.10)
40. Στα κάτω Πατήσια, τρεις ένοπλοι εισέβαλαν τα ξημερώματα σε καφενείο. (NET, 15.10)

Με πολύ μικρότερη συχνότητα από αυτή του τόπου, θεματοποιείται και ο προσδιορισμός του χρόνου (41), με σκοπό να αποτελέσει αντικείμενο προσοχής το χρονικό σημείο που αναφέρεται στην είδηση:

41. Από την 1η Ιανουαρίου 2001 όλες οι επιχειρήσεις αλλά και οι τράπεζες είναι υποχρεωμένες να αναγράφουν στα προϊόντα και στις υπηρεσίες που παρέχουν... (MEGA, 30.10)

Η θεματοποίηση του προσδιορισμού του τρόπου και του οργάνου είναι από τις λίγες περιπτώσεις προσδιορισμών που πραγματοποιούνται για έμφαση της πληροφορίας:

42. Με έναν πρωτοφανή τρόπο αντέδρασαν οι φοιτητές της Ιατρικής... όταν πληροφορήθηκαν... (MEGA, 20.10)
43. Με την απειλή μαχαιριού άγνωστος νεαρός επεχείρησε (MEGA, 27.10)

5.4. Θεματοποίηση του κατηγορουμένου

Η θεματοποίηση ουσιαστικού ως κατηγορουμένου που απαντά σε προτάσεις ταυτότητας (υποκείμενο και κατηγορούμενο συναναφέρονται) είναι σχετικά συχνή στις τηλεοπτικές ειδήσεις (44–46).

44. Ένα θρίλερ αλλιώς από τα άλλα είναι το έργο στο οποίο πρωταγωνιστεί... (NET, 23.10)
45. Μήνυμα προς την Άγκυρα και το NATO ότι η Ελλάδα δεν πρόκειται να δεχθεί περιορισμούς στα κυριαρχικά της δικαιώματα θεωρείται η αποχώρηση... (NET, 23.10)
46. Δικαίωση των ελληνικών θέσεων και των χειρισμών της Κυβέρνησηςαποτελεί γνωμοδότηση της νομικής υπηρεσίας του NATO. (NET, 24.10)

Αξιολογική και συχνά δημιουργός ανάλογων εντυπώσεων θεωρείται η προώθηση σε αρχική θέση του επιθετικού κατηγορουμένου, που απαντά τόσο στη διεπιδραστική όσο και στη γεγονοτική πρόταξη:

47. Ευχάριστα τα νέα από το χώρο της οδοντιατρικής. (NET, 22.10)
48. Επικίνδυνη για τον ανθρώπινο οργανισμό είναι η ακτινοβολία την οποία εκπέμπουν ηλεκτροφόρα καλώδια. (NET, 18.10)
49. Έντονη είναι η αντίδραση της χώρας μας στις αλλεπάλληλες τουρκικές προκλήσεις. (MEGA, 22.10)

5.5. Θεματοποίηση του ρήματος

Πολύ περιορισμένη εμφανίζεται η θεματοποίηση του ρήματος, το οποίο συχνά αναφέρεται σε έννοιες που δεν είναι στατικές αλλά δείχνουν κίνηση, έναρξη, τέλος, εξέλιξη ή λεκτική δραστηριότητα και αποτελούν μέρος της κεντρικής πληροφορίας:

50. Επέστρεψαν το πρωί στην Αθήνα οι τέσσερις ορειβάτες.. (NET 15.10)
51. Ανέβηκαν οι τόνοι απόψε στην επιτροπή αναθεώρησης του συντάγματος. (NET,18.10)
52. Ξεκίνησε στις 27 Φεβρουαρίου από τις ακτές του Ατλαντικού... (NET, 19.10)
53. Εξέπνευσε σήμερα η προθεσμία που έχει δώσει το Υπουργείο εμπορικής ναυτιλίας σε 65 πλοία να βελτιώσουν τα σωστικά τους μέσα. (NET, 21.10)
54. Αύξησε κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες το προβάδισμά του ... (NET, 24.10)
55. Συνεχίζει ακάθεκτο τον καλπασμό του το δολάριο. (NET, 24.10)
56. Τραυματίστηκε σοβαρά στο κεφάλι η ολυμπιονίκης.... (NET, 25.10)

6. Συμπεράσματα

Από την έρευνά μας προκύπτει ότι το ειδησεογραφικό κείμενο, που αποτελεί δείγμα του κειμενικού τύπου της αποικίας, μπορεί να προσδιορισθεί περαιτέρω με βάση τα μέσα που χρησιμοποιεί ο συντάκτης για την πραγμάτωση των στόχων του.

Συγκεκριμένα, για τον συγκινησιακό ή πληροφοριακό προσανατολισμό του τηλεθεατή στα καινούργια γεγονότα, την πρόκληση του ανάλογου εν-

διαφέροντος, αλλά και την σήμανση της μετάβασης σε διαφορετικό γεγονός, η τέχνη και η τεχνική του συντάκτη εστιάζεται σε δύο επίπεδα: α) στο επίπεδο της πρόταξης και β) στο επίπεδο της θεματοποίησης του αρχικού συντακτικού όρου.

Δύο είδη πρόταξης κυριαρχούν: η διεπιδραστική και η γεγονοτική. Η διεπιδραστική αποτελεί σύντομο συναισθηματικό πλαίσιο, σχολιασμένη τοποθέτηση του συντάκτη στην είδηση, ο οποίος εκφράζει προσωπική επιλογή ή την υποτιθέμενη συγκινησιακή αντίδραση του συλλογικού υποκειμένου. Αντίθετα, η γεγονοτική αναφέρεται άμεσα στην είδηση, καλύπτοντας συχνά την κεντρική της πληροφορία.

Με τη θεματοποίηση, ο συντάκτης ολοκληρώνει τη λειτουργία της πρόταξης και ωθεί στην αρχική θέση όρους της πρότασης που το σημασιολογικό τους περιεχόμενο ανοίγει καινούργιο εννοιολογικό ορίζοντα, προκαλεί το ενδιαφέρον και επισημαίνει την αλλαγή της είδησης. Παρατηρείται υψηλή συχνότητα θεματοποίησης των δύο κύριων όρων της πρότασης, του αντικειμένου και υποκειμένου, με αναφορά σε οντότητες ή ονοματοποιημένες ρηματικές ενέργειες, μικρότερη των επιρρηματικών προσδιορισμών και πολύ μικρή του κατηγορουμένου και του ρήματος.

Τέλος, από την πραγμάτευση του θέματος, γίνεται φανερό ότι ο ρόλος της πρόταξης και της θεματοποίησης στο ειδησεογραφικό κείμενο στηρίζεται στην επιτυχή σύνθεση της διαπροσωπικής, εννοιολογικής και κειμενικής λειτουργίας της γλώσσας, υπό μορφή αρμονικής αλληλοσυμπλήρωσης, που αναδεικνύεται σε βασικό χαρακτηριστικό του τηλεοπτικού ειδησεογραφικού κειμένου.

Αικατερίνη Μπακάκου - Ορφανού
Πανεπιστήμιο Αθηνών
e-mail: aimprakak@phil.uoa.gr

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Bell, A. 1991: *The Language of News Media*. Oxford: Blackwell.
- Bell, A. & Garrett, P. 1998: *Media Discourse*. Oxford: Blackwell.
- Berry, M. 1995: "Thematic options and success in writing". Στο M. Ghadessy (εκδ.), *Thematic Development in English Texts*. London: Pinter, 55-84.
- Brown, G. & Yul, G. 1983: *Discourse Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Γεωργακοπούλου, Α. & Γούτσος, Δ. 1999: *Κείμενο και επικοινωνία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Dijk Van, T.A. 1988: *News as Discourse*. London: Laurence Erlbaum.
- Eiler, M. A. 1986: "Thematic distribution as a heuristic for written discourse function". Στο B. Couture, *Functional Approaches to Writing Research Perspectives*. London: Frances Pinter, 49-68.
- Fowler, R. 1991: *Language in the News*. London: Routledge.
- Francis, G. 1990: "Theme in the daily press". *Occasional Papers in Systemic Linguistics*, Nottingham University, 51-87.
- Fries, P. 1983: "On the status of Theme in English: arguments from discourse". Στο S. Petöfi & E. Sözer (εκδ.), *Micro and Macro Connexity of Texts*. Hamburg: H. Buske, 116-152.
- Fries, P. 1994: "Theme, rheme and discourse goals". Στο M. Coulthard (εκδ.), *Advances in Written Text Analysis*. London: Routledge, 229-249.
- Fries, P. 1995a: "Patterns of information in initial position in English". Στο P. Fries & M. Gregory (εκδ.), *Discourse and Meaning in Society: Functional Perspective*. Norwood: Ablex, 47-66.
- Fries, P. 1995b: "A personal view of theme". Στο M. Ghadessy (εκδ.), *Thematic Development in English Texts*. London: Pinter, 1-19.
- Fries, P. 1997²: "Themes, methods of development and texts". Στο R. Hasan & P. Fries (εκδ.), *On Subject and Theme*. Amsterdam: Benjamins, 317-359.
- Georgakopoulou, A. & Goutsos, D. 1997: *Discourse Analysis. An Introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Ghadessy, M. 1995: "Thematic development and its relationship to registers and genres". Στο M. Ghadessy (εκδ.), *Thematic Development in English Texts*. London: Pinter, 129-146.
- Gomez-Gonzalez, M. 2001: *The Theme Topic Interface: Evidence from English*. Amsterdam: Benjamins.
- Gosden, H. 1992: "Discourse functions of marked theme in scientific research articles". *English for Specific Purposes* 11, 207-224.
- Gosden, H. 1993: "Discourse functions of subjects in scientific research articles". *Applied Linguistics* 14, 56-75.
- Goutsos, D. 1997: *Modelling Discourse Topic: Sequential Relations and*

- Strategies in Expository Text*. Norwood: Ablex.
- Halliday, M.A.K. 1967: "Notes on transitivity and theme in English". *Journal of Linguistics* 3, μέρος Α': 37-81, μέρος Β': 199-244.
- Halliday, M.A.K. 1994²: *Functional Grammar*. London: Arnold.
- Hasan, R. & Fries, P. (εκδ.) 1995: *On subject and Theme*. Amsterdam: Benjamins.
- Hoey, M. 1986: "The discourse colony: a preliminary study of a neglected discourse type". Στο Μ. Coulthard (εκδ.), *Talking about Text: Studies Presented to David Brazil on his Retirement*. Birmingham: English Language Research, University of Birmingham, 1-26.
- Hoey, M. 2001: *Textual Interaction*. London: Routledge.
- Holton, D., Mackridge, P. & Φιλιππάκη-Warburton, Ε.. 1999: *Γραμματική της ελληνικής γλώσσας*. Ελλην. μετάφρ. της αγγλικής έκδοσης [*Greek Grammar: A comprehensive Grammar of the Modern Language*, Routledge 1997] από Β. Σπυρόπουλο. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- Horrocks, G. 1983: "The order of constituents in Modern Greek". Στο G. Gazdar, E. Klein & G. Pullum (εκδ.), *Order, Concord and Constituency*. Dordrecht: Foris Publications, 95-111.
- Κατσιμαλή, Γ. 1996: «Διάταξη/σειρά των κύριων όρων της πρότασης». Στο Γ. Κατσιμαλή & Φ. Καβουκόπουλος (εκδ.), *Ζητήματα νεοελληνικής γλώσσας*. Ρέθυμνο: Τομέας Γλωσσολογίας, 121-131.
- Κλαίρης, Χ. & Μπαμπινιώτης, Γ. 1999: *Γραμματική της Νέας Ελληνικής. Δομολειτουργική – Επικοινωνιακή. ΙΙ. Το ρήμα. Η οργάνωση του μηνύματος*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Lascaratou, C. 1994: *Performance Principles in Word Order Variation*. Parousia Journal Monograph Series, vol. 29, Athens.
- Li, Ch. 1976: *Subject and Topic*. New York: Academic Press.
- Lowe, I. 1987: "Sentence initial elements in English and their discourse function". *Occasional Patens in Systemic Linguistics*. Nottingham University, 5-33.
- Mackridge, P. 1990: Η νεοελληνική γλώσσα. Ελλην. μετάφρ. της αγγλικής έκδοσης [*The Modern Greek Language*, Oxford University Press 1985] από τον Κ. Πετρόπουλο. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- Martin, R. 1986: "Intervening in the process of writing development". Στο C. Painter & R. Martin (εκδ.), *Writing to Mean: Teaching Genres across the Curriculum*. Applied Linguistics Association of Australia, Occasional Papers 9, 11-43.
- Prince, F. 1981: "Toward a taxonomy of given-new information". Στο P. Cole (εκδ.), *Radical Pragmatics*. New York: Academic Press, 223-255.
- Rashidi, S. 1992: "Towards an understanding of the notion of theme: an

- example from Dari”. Στο M. Davies & L. Ravelli (εκδ.), *Advances in Systemic Linguistics*. London: Pinter, 190-204.
- Ungerer, F. 1997: “Emotions and emotional language in English and German news stories”. Στο S. Niemeier & R. Dirven (εκδ.), *The Language of Emotions*. Amsterdam: Benjamins, 307-328.
- Werth, P. 1984: *Focus, Coherence and Emphasis*. London: Croom Helm.
- Φιλιππάκη-Warburton, E. 1982: «Προβλήματα σχετικά με τη σειρά των όρων στις ελληνικές προτάσεις». *Γλωσσολογία* 1, 99-107.
- Φιλιππάκη-Warburton, E. 1985: «Η σημασία της σειράς Ρήμα –Υποκείμενο – Αντικείμενο στα Νέα Ελληνικά». *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 3, 135-158.
- Χαραλαμπίδης, Χ. 1997: “Γλώσσα και δημοσιογραφία”. Στο Χ. Χαραλαμπίδης, *Γλωσσαλγήματα, έρευνες για την ελληνική γλώσσα*. Αθήνα: Γεννάδειος Σχολή, 159-173.
- Χατζησαββίδης, Σ. 1999: *Ελληνική γλώσσα και δημοσιογραφικός λόγος*. Αθήνα: Gutenberg.